

3 Міжнародно науково-практична конференція

«Modern Trends in the Development of Economy, Technology and Industry»

Юриспруденція

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАХУСТУ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Єгорова Валентина Сергіївна

кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри інтелектуальної власності та приватного права

Факультету соціології і права

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

vsegorova@hotmail.com

orcid.org/0000-0001-8485-430X

Питання про поділ права на приватне і публічне має більш, ніж двохтисячолітню історію. Спочатку цей поділ виник як спосіб вивчення права. Видатний римський юрист Ульпіан писав, що право вивчається у двох аспектах: публічному і приватному. Публічне право (*jus publicum*) — це те, що належить до користі римської держави, приватне (*jus privatum*) — те, що належить до користі окремих осіб [1, 432 с.].

Після проголошення незалежності України почала формуватися якісно нова система національного права. Відмова від лінійної, одновимірної системи публічного права сприяла пошуку нових підходів до пізнання цієї системи. Українські правознавці утвердилися в думці про багатомірність системи національного права, виділяючи такі її підсистеми (зрізи, рівні), як природне та позитивне, матеріальне і процесуальне, національне і міжнародне право, загальну та особливу частину конституційного права тощо, які, своєю чергою, складаються із інститутів і норм цієї галузі права. Кожен зріз системи конституційного права сформувався історично та має свої юридичні властивості [2, 580 с.].

Між нормами права та принципами правової системи, як зауважує відомий вітчизняний правник А. Колодій, існує тісний зв'язок, оскільки останні знаходять свій вияв у нормах права, а норми права згруповані за

ознакою єдності змісту, виражають певну ідею, надихають життям принципи права [3, 208 с.].

Конституція України, виходячи з норм міжнародно-правових документів, встановила обмеження щодо реалізації деяких прав і свобод людини і та громадянина. Так, право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію обмежується законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, яка одержана конфіденційно, або для підтримки авторитету і неупередженості правосуддя (ст. 34). Здійснення права на свободу світогляду і віросповідання може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення, захисту прав і свобод інших людей (ст. 35). На таких самих підставах може бути обмежене право громадян на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації (ст. 36). Конституційно встановлюються також обмеження щодо права на проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (ст. 39) тощо. Усі ці обмеження обґрунтовані необхідністю забезпечення охорони конституційного ладу, національної безпеки, прав і свобод людини і громадянина [4, С. 93-101].

Такі вчені, як Володимир Кравченко і Мирослав Пітцик стверджують, принципи – це вихідні начала, що обумовлені завданнями та функціями суб'єкта суспільно-правових відносин, в основу їх організації та функціонування покладені певні властиві ознаки [5, 432 с.]. Інші вчені, зокрема В. Погорілко та О. Фрицький наголошують, що принцип – це об'єктивна закономірність, яка притаманна будь-якому суспільно-політичному явищу, сформульована у вигляді певної ідеї, правила або засади [6, 352 с.]. Водночас В. Копейчиков дійшов висновку, що принципи - це основні засади, ідеї, які характеризуються, універсальністю, загальною значимістю та вищою імперативністю [7, 189 с.].

Стаття 8 Конституція України визначає, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй [8].

Верховенство права слід розглядати як загальну підкореність праву і Конституції, яка на ньому ґрунтується, її пряму дію і безпосереднє застосування, відповідність усіх правових актів держави Конституції України [9, С. 247-259].

Отже, із викладеного видно, що принцип верховенства права не тотожний принципу верховенства закону. Відмінність між ними пов'язана з розбіжністю у розумінні права і закону. Панування закону означає насамперед верховенство правового закону, оскільки не кожний закон є

саме таким. Концепція верховенства права формувалася як необхідність підпорядкування «позитивного» (встановленого чи санкціонованого державою) права «непозитивному» (природним правам людини, потребам людської природи, вимогам розуму, моралі тощо) [10, С. 114-118].

Зараз в Україні, актуальності набуває потужна здатність народу та суспільства впливати на ствердження демократичних принципів, зокрема, на зміцнення конституційно закріпленого положення, відповідно якого народ є носім суверенітету і основним джерелом влади (ст. 5 Конституції України).

Список використаних джерел:

1. Цвік М.В., Ткаченко В.Д., Петришин О.В. Загальна теорія держави і права. Підручник. Харків, 2002. 432 с.
2. Федоренко В. Л. Система конституційного права України: теоретико-методологічні аспекти : монографія. Київ : Ліра-К, 2009. 580 с.
3. Колодій А. М. Принципи права України: монографія. Київ : Юрінком Інтер, 1998. 208 с.
4. Єзерський Д.О. Правове регулювання надзвичайного стану в Україні. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. No 1. 2014. С. 93–101.
5. Кравченко В. В., Пітцик М. В. Муніципальне право України : навч. посібник. Київ, 2003. 432 с.
6. Погорілко В. Ф., Фрицький О. Ф., Баймуратов М. О. Муніципальне право України: підручник. Київ, 2001. 352 с.
7. Копейчиков В. В. Теорія держави і права. Київ: Юрінформ, 1995. 189 с.
8. Конституція України: Закон України від Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 02.04.2025)
9. Погребняк С. Роль принципу верховенства закону для подолання ієрархічних колізій. Вісник Академії правових наук України. Харків : Право, 2000. № 4 (23), С. 247-259.
10. Кодекс адміністративного судочинства України: закон України від 2005 № 35-36, № 37 ст. 446. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>. (дата звернення: 02.04.2025)
11. Белов Д.М., Белова М.В. Система захисту прав і свобод людини і громадянина: доктринальні та нормативні основи. Науковий вісник

Ужгородського Національного Університету, 2022,серія ПРАВО.
Випуск 74: частина 2. С. 185-191.